

Menszáros Károly nagykerekai gazdaságának inventárium a 1837-ből

Nagykerekai történetéről ma, alapos levéltári kutatások nélkül aligha lehet újat mondani. Községtörténeti monográfia a faluról nem készült, s most a helytörténetírás virágkorában sem írt senki Nagykerékiről. Alább az itt feltehetőleg hosszabb ideig birtokos Menszáros-család gazdasági épületeinek, s egész uradalmának inventáriumát közlöm, ez előtt azonban szólnom kell néhány szót a község históriájáról is. Kerekéi nevével először 1214-ben találkozunk. A XVI. században Ártándi Kelemen volt a földesura, a XVI. század végétől Báthori István erdélyi fejedelem, majd Bocskai István s még később Báthori Gábor birtoka volt. 1611-ben a császáriak foglalták el a várat és a községet. S ezután mintegy négyezer holdas határát több család birtokolta.¹ A Bucsy-, a Mártonosy-, a Hódossy-, a Csanády-, a Papszász-, a Bay-, az Ercsey-, a Péchy-, a Menszáros-, a Rásztokay-, a Vér- (Veér) és a Torma-családok osztoztak a községet körülvevő határon.²

Lakosai számáról nem sok adatunk van. Nagy Lajos szerint 1828-ban 175 ház állt Kerekében. 1050 lakosa közül 33 római illetve görögkatolikus, 5 görögkeleti, 1012 lakos viszont az ágostai illetve helvét hitvallást valló protestáns volt.³ Valamelyest növekedett a lakosság száma 1851-re. A vár ura ekkor Csanády Sándor és József volt. Több földesúr gazdálkodott azonban ekkor is itt. Így a Papszászok, a Hódossyak, az Erdődyek, a Veérek, a Szilágyiak, a Forsterek és a Dobozyak. Fényes Elek a Menszárosokat már nem ismeri.⁴ Úgy tűnik tehát, hogy a Menszárosok már talán a XVIII. században is urai voltak a község határai egy részének, 1851-re azonban vagy eladták birtokaikat vagy kihalt a Menszáros-család nagykerekai ága.

A lakosok száma tovább növekedett. 1930-ban már 2026 lakosnak adott a határ kenyeret. Felekezet tekintetében továbbra is a reformátusok voltak túlsúlyban. Fóris Anna és Kertész Tamás nem keresik azt az időt, amelyben a Menszárosok birtokot szereztek Kerekében.⁵

Mit tudunk a Menszáros-családról? Reiszig Bihar nemesi családainak egyik ismerője csak annyit közöl, hogy 1715-ben nyertek címeres nemesi levelet, 1778-

1. Vö: *Jakó Zs.*: 273—274; *Győrffy Gy.*: 632; *Mezősi K.*: 98, 126. *Csorba Cs.*: i. m. 204—205. *Vende* 123. szerint 1332-ben egy pápai tizedjegyzékben már szerepel.

2. *Vende*: i. m. 122—123; vö, még: *Fóris—Kertész*: i. m. 501—502.

3. *Ludovicus Nagy*: i. m. 9.

4. *Fényes E.*: II. 203. Az 1300 lakos javarésze református.

5. *Fóris—Kertész*: 501—502. Ref: 1821; róm. kat: 105; gör. kel: 39; gör. kat: 27; zsidó: 26. A lakosok közül: 431 házban 1672 őstermelő, 150 iparos, 21 kereskedő, 33 közlekedési dolgozó, 32 közszolgálati alkalmazott, 22 nyugdíjas s 32 házi cseléd található. 100 holdnál nagyobb területtel rendelkezik Balogh Elemér, Bleyer Ede, Péchy Gábor, Platthy-család, Sturman György.

MENSÁROS JÁNOS
 aszódi postamester
 1. f. Magyar Erzsébet
 2. f. esk. 1723. Dömsödi Hajas Ilona

György † 1741
 f. Magyar Kossa Judit
 (birt.: Nagykőrös, Gyömrő, Tetétlen)

Anna

Zsuzsanna

Katalin

Éva

fiú

fiú

Dániel (bihari főszolgabíró,
 birt.: Éradony
 lak.: Nagykereki)
 (nemességét 1779-ben Pest-Pilis-Solt
 vm-ben igazolták)
 f. Szunyoghy Katalin (1807-ben özvegy)

Sándor † 1803 előtt
 (birt.: Esztár, Nagykereki, Pele)
 (nemességét 1779-ben Bihar vm.
 igazolta)
 1. f. Dombai Szegedi Julianna
 2. f. Miskolczi Julianna

Gábor

Judit
 f. Hódossy János

Klára

Florentina

Terézia

Veronika

László
 (birt.: Éradony, Középes)
 f. Ritter Jozefa

Károly † 1845—47 között
 (birt.: Pele, Adámpusztá,
 Nagykereki, Ártánd)
 f. Péchy Mária

Judit
 f. Erdődy Lajos

Albertina

József

László

Antal

Lajos

leány

Eszter
 f. Papszász Lajos
 (bihari másodalispán, bihari követ 1840 után)

Károly (1842—?)

Lajos (1843—?)

György
 f. Péchy Katalin

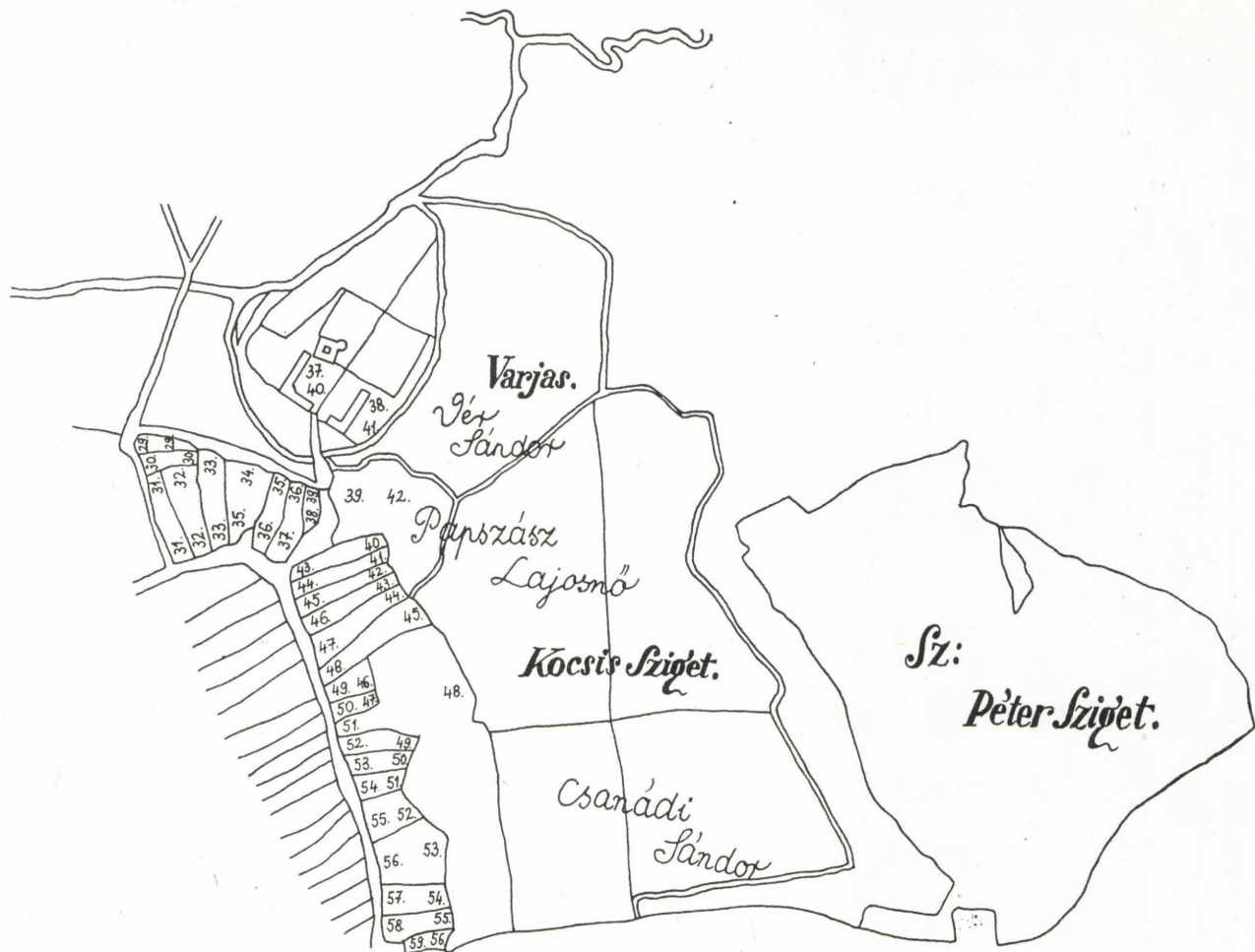
Ilona
 f. Sturman György

Mária (1875—197y)
 f. Gellén Dezső

ban Pest megye erősítette meg Menszáros Dániel és Menszáros Sándor nemességét, s 1848 előtt Nagykerekiben földesurak voltak. A család nemesi előneve is azért lehetett „nagykerei”, mert egyik ág már régebben itt élhetett.⁶ Nem lehetetlen tehát, hogy már 1715-ben voltak itt birtokaik. Területük meglehetősen nagy mennyiséget tehetett ki, mert e község határain kívül Pelbárthidán, Ádámpusztán és Ártándon is volt a családnak birtoka, sőt a XIX. században a Szatmár megyei Mezőpetriben és Tatárfalván, a Belső-Szolnok megyei Kővár vidékén is lehetett találni Menszárosokat. A publikált adatok kétségkívül arra mutatnak, hogy egy kiterjedt, sokfelé szerteágazó s igen gazdag nemesi családról van itt szó. S minthogy nem sikerült megállapítani a család nagykerei birtoklásának legkorábbi időpontját, levéltári kutatáshoz folyamodtam.⁷ A levéltár több térképet őriz Nagykerekiről. Ezek közül elsőként az 1858-ban készült rajzon találtam meg a Papszászok nevét.⁸ A Kiskőrös és a bojti út találkozásának körzetében, de még kerei határában volt Papszász Lajosné, Menszáros Eszter birtoka. A Varjas dűlő valamint a Kocsis sziget találkozásánál a 39-es helyrajzi számú telek is az övé volt. Az 1886-os térképen már világosan kirajzolódik, Menszáros Eszter fia, Papszász Károly nagykerei birtokának határa.⁹ A terület ugyanez, ekkor már Bojtszeg néven ismerték. A család továbbra is itt maradt Kerekiben, s ekkor Papszász Károly egyik örököse, Sturman Györgyné birtokában volt a kerei határ egy része.¹⁰

A levéltárban azonban igen gazdag családtörténeti adalékhoz jutottam. Osváth Lajos a megye egykori levéltárosa óriási apparátussal gyűjtötte össze a megye nemesi családainak históriáját. Nevek szerint csoportosította a közgyűlési jegyzőkönyvek adatait, s ezeket bizonyára egységesíteni akarta. A feldolgozásra azonban már nem került sor. Ez az összegyűjtött cédulagyűjtemény azonban a maga nemében biztos támpontot adott a család történetéhez.¹¹ Így sikerült tisztáznom a familia históriáját. Nagy Iván és Kempelen publikált, Osváth Lajos kéziratban maradt jegyzetei, valamint a Déri Múzeum irodalomtörténeti gyűjteményében levő adatok alapján az alábbi módon lehet egységesíteni a családfa rajzát.¹²

6. *Reiszig E.*: i. m.: 639. Nagykerekin kívül állítása szerint Kőrösszegapátiban is volt birtokuk 1848 előtt. Fényes E.: II. 206. nem említi.
7. A család történetét vö, még. *Nagy I.*: i. m. VII. 413.; *Kempelen B.*: i. m. VII., 152.; *Herpay G.*: i. m. 434.
8. A Hajdú-Bihar megyei Állami Levéltár. (HBmL) az alábbi térképeket őriz Nagykerekiről: 1. ... Kerei határának térképe 1838. Jelzet: BmT 64. 2. Nagy Kerei helysége újonnan osztandó úrbéri állományának terve. 1843. Jelzet: BmT 91. 3. Nagy Kerei helysége egész határának ... térképe. 1852. Jelzet: BmT 101. 4. Nagy Kerei egész határának a volt úrbéri földek szabályozásának s majorsági birtokok aránylagos kiosztásának térképe. 1857. Jelzet: BmT 106. 5. Nagykerei község határának s a volt úrbéri földek szabályozásának térképe. 1858. Jelzet: BmT 113. 6. Nagykerei határleírás 1886. Jelzet: VI. 127./ddd; 7. Nagykerei határleírás 1937. Jelzet: VI. 127. Vö: *Módy*: i. m. a megadott jelzeteknél.
9. HBmL. BmT 113.; HBmL VI. 127./ddd
10. Sturman Györgyné egyébként Papszász Lajosnak unokája. Leányneve: Papszász Ilona. Apja neve Papszász Károly. Vö: HBmL VI. 127./ddd Nagykerei betűsoros névjegyzék. 1910. körül.
11. Osváth-féle hagyaték. IV. A 12/c 13. HBmL. *Héthy Zoltánnak* itt kell köszönetet mondani, aki volt szíves tájékoztatni arról, hogy a hagyaték egykori tulajdonosa nem Osváth Pál, hanem Lajos volt.
12. *Nagy I.*: i. m.: VII. 413.; *Kempelen B.*: VII. 152.; Nagyon jó eligazítást nyújtott a családfához: A Papszász- és a Gellén-család családfája Bartha Istvánnéig levezetve. Déri Múzeum Irodalomtörténeti gyűjtemény. Kézirat./DM Ir. tört. gy. Kézir. X. 76. 6. 1. valamint: Balogh Sándor nagykerei iskolatanító kérelme Papszász Lajoshoz. Nagykerekiben, November 5-én. 1845. DM. Ir. tört. gy. kézír. X. 76. 64. 1.



1. kép. Nagykereki község egész határának s a volt úrbéri földek szabályozásának térképe, 1852. HBm L. BmT 101

A család nemesi címét az aszódi postamester, *János* szerezte meg.¹³ Neki összesen nyolc gyermeke volt, akik közül csak egynek, *Györgynek* tudtuk az életútját követni. Birtoka volt Nagykörösön, Gyömrőn és Tetétlénben is.¹⁴ *Györgynek* négy gyermeke volt: *Dániel*, *Sándor*, *Gábor*, *Judit*. *Dániel* Nagykerekiben lakott, s 1807-ben már csak az özvegye vett részt a családi osztozkodáson.¹⁵ *Sándornak* Kerekiben és *Pelén* volt birtoka.¹⁶ *Gáborról* semmit nem tudunk, *Judit*-ről is csak annyit, hogy *Hódos János* volt a férje.¹⁷

György gyermekei közül a kereki ágat *Sándor* illetve az ő gyermekei vitték tovább. *Sándor* első felesége Szegedi Dombosi Julianna volt, a második pedig Miskolczy Julianna. Tisztázhatatlan, hogy eddig ismert két gyermeke melyik feleségétől született. *László* 1778-ban született, *Károly* feltehetőleg néhány évvel később. *László* Éradonyban (Bihar m.) és Közepesen gazdálkodott nagyobb birtokon. Házasságával lehetett valami probléma, feleségétől vagy élettársától, *Ritter Jozefától* született gyermekeit ugyanis egy darabig a világi bíróságok törvénytelennek jelentették ki, s csak az egyháziak törvényesítették. Az állam részéről csak 1834-ben történt meg a törvényesítés, s így akkor már özvegy anyának sikerült a gyermekek jogait biztosítania. Összesen hat gyermekük született: négy fiú és két lány.¹⁸

Menszáros *Lászlónak* *Károly* volt a testvére. Az ő gazdaságának az inventáriumát közlöm alább. Életéről nem sokat lehetett megállapítani. Nagyobb részt kapott unokatestvére, az Éradonyban lakó *Florentina* hagyatékából.¹⁹ A kor szokása szerint jogot végezhetett, mert 1816-ban Bihar megyében assessornak nevezték ki. Volt birtoka a már említett *Ádámpusztán* is. 1847-ben a váradi nemesi közgyűlés már örököseiről beszél. Ezek szerint neki 1847 előtt kellett meghalnia.²⁰

Igen értékes adatokat találtam Balog *Sándor* nagykereki tanító kérvényé-

13. Az armálist 1715. február 1-én nyerte VI. Károlytól. Kihirdették Pest megyében 1715. május 7-én. 1830. tájékán is élt Mihályfalván egy *Menszáros János*. *Osváth*-féle hagyaték. HBmL IV. A 12/c 13. cs.
14. HBmL IV. A 12/c 13. cs.
15. 1779. március 15-én kapott bizonyosságlevelet Pest-Pilis-Solt vármegyétől *Osváth L.* több pecsétjének a forráshelyét megadja. Lerajzolja családi címerét is. Annak, hogy Kerekiben volt birtokos, első adata 1787. április 21-ről való. 1808 előtt meg kellett halnia, mert a családgyűlésen 1808. június 10-én már az özvegye vett részt. 1783-ban már főszolgabíróként emlegetik. Özvegye 1809-ben Esztárban tűnik fel. HBmL IV. 12/c 13. cs.
16. 1779. március 15-én kapott bizonyosságlevelet. 1803-ban már a hagyatékáról beszélnek a források, s 1807-ben címerrajzát közli *Osváth*. Egyébként 1803 előtti halála valószínű, mert minden ezutáni adat szerint már csak özvegye, illetve örökösei szerepelnek *Osváth* jegyzeteiben. 1807-ben a családi osztozkodáson özvegye vesz részt, 1808-ban a családgyűlésen a gyermekek ügyét *Gencsy László* képviseli. HBmL IV. 12/c 13. cs.
17. Árvaként emlegetik. Esztárban él. Férje *Hódossy János*. Veje *Erdődy Lajos*. Apja állítólag *Menszáros János* aszódy postamester volt (*Osváth* HBmL IV. A 12/c 10. cs. *Osváth* bizonyosan tévedett. HBmL IV. A 12/c 13. cs.
18. 1810-ben találjuk Közepesen ekkor az éradonyi és közepesi birtokait haszonbérbe adta ki. 1818-ban Éradonyban találhatjuk. 1805-től assessor. 50 éves korában 1828-ban halt meg. HBmL IV A 12/c 13. cs.
19. 1807-ben „mag nélkül halt meg” s óriási birtok maradt utána. 1854-ben feltűnik Nagyváradon egy másik *Florentina*. A kettő nem tévesztendő össze. HBmL IV. A 12/c 13. cs.
20. Címere ugyanaz, mint apjáé vagy *László* fivéréé. 1816-ban assessor Ugyanebben az évben nevezik ki táblabíróvá. 1847. februárjában már az örököseiről gyűjt adatokat *Osváth*, de még ugyanebben a hónapban *Ádámpusztán* találjuk. Halála tehát erre a hónapra eshetett. HBmL IV. A 12/c 13. cs.

ben, aki 1827-től 1829-ig tanította Menszáros László fiait. 1828-ban meghalt, s Menszáros László így nem tudta megfizetni a tanító jogos bérét. Lászlótól Károly örökölte a birtokot bizonyára azért, mert a maga gyermekeit még nem sikerült törvényesítenie. A tanító Menszáros Károlytól is szeretete volna megszerezni fizetését. Az ügy addig húzódott, halasztódott, míg maga Menszáros Károly is meghalt. Az eset most már reménytelennek látszott. A kereki birtok és a kúria Menszáros Károly halála után gyermekére Eszterre szállt. Balog magiszter tovább sem tétlenkedett, ügye igazáért írásban nyújtott be kérelmet a tekintetes, nemes úri családnak, amelynek egy részlete így hangzik:

„Ezen szorgalommal valék szerentsés Boldog emlékezetű T[ekin]t[e]tes Menszáros László Urnak három Urfiat név szerént Antalt, Lajost és Dánielt az 1827 — 28 és 29^{ik} években tanítani, a' nélkül, hogy a' havonként egy pengő forint egyezési fizetéséből a T[ekin]t[e]tes Szülék egymás utáni hamari kimúlások miatt csak egy krajtzárt is kaphattam volna, holott azután is azon tömeg jövedelméből tanítottak az említett Urfiak.

Bóldog emlékezetű Te[kin]t[e]tes Menszáros Károly Ur, mint utóbbi Gondnoka azon Jóság tömegnek, többszöri jelentésemre sem engedé ezen kevés béremet a' több követelőkkel együtt a' Fő fő Törvényszékre felterjesztem azon kegyes biztatás mellett, hogy a' Tanító fáradságos munka dijja elnem veszhet, hanem a több tartozásokkal együtt itthon kifog fizettetni, mit a' több Tekintetes Gondnok Uraknak is hasonlólag jelenteni el nem mulattam.

Tekintetes Uri család! — alig van bérére méltobb munkás a' Tanítónál! nem is reményelem hogy ezen örökösödő fényes úri család, egy emberi Nemzet nevelésében 's oktatásában levénült szegény Tanító fáradsága csekély dijja meg tagadására szorúlna.

Minél fogva biztos reményel esedezem a' Tekintetes Uri család előtt hogy azon fent érintett három évek járandó 36 harmintzhat p. forint fizetésemet kamatostól méltóztassa kirendelni.”²¹

A most idézett kérvény 1845-ben született, tehát tizenhat évvel Menszáros László gyermekeinek nevelése után. Végülis Papszász Lajos elégítette ki Balog tanító jogos kívánságát — kamatostól — 1852-ben.²² Egy negyed század volt szükséges ahhoz, hogy Balog Sándor, kereki iskolatanító bérét kifizessék. S mint-hogy más esetet nem tudok — adat híján — Menszáros Károly jellemzésére megemlíteni, azt hiszem ez is ad elegendő képet karakterének bemutatására.

A Menszáros-birtokot és a kúriát tehát Menszáros Eszter örökölte, s férje Papszász Lajos révén jutottak a kereki földekhez a Papszászok. Papszász Lajos a Menszáros-család és Bihar megye történetében is külön fejezetet képvisel. A család történetét egy alkalommal már részletesen ismertettem.²³ Ezúttal csak annyit érdemes a Papszász-familia történetéről tudni, hogy egyikük, a most említett Lajosnak a nagybátyja, József, Tiszaigar egyik földesura közvetlen ismer-

21. Balog Sándor nagykereki iskolatanító kérelme Papszász Lajoshoz. Nagykerekiben, November 5 kén 1845. DM Irtört. gy. Kézir. X. 76. 64. 1.

22. Ez a levél külzetén található. Dátum: N[agy]Kerekiben Apr 18 852. Ugyanitt találjuk Erdődy László, Hodos György, Csanády Sándor örökösök jóváhagyó nyilatkozatát.

23. A levél külzetén található: Bár T. Papszász Lajos úr úgy nyilatkozott — hogy a ben írt követelést a' massa [tömeg K. I.] örökösei örökösödésük aránya szerént lennének viselendők még is, nehogy követeléseim továbbra is kielégítetlen maradjon 's egyik örökösről a' másikhoz útasíttassak — egyedül irántami szívességéből, — az egész sommát kezemhez, — valósággal kifizette. Kelt N[agy] Kerekiben Apr. 16. 852. Balogh Sándor mpr iskola oktató”.

23. Kilián I.: i. m.

retségben volt Csokonaival.²⁴ S tulajdonképpen ennek az egykori kapcsolatnak a révén jutott a Déri Múzeum birtokába az úgynevezett Papszász-hagyaték.²⁵ Lajosnak az apja, György pártfogója volt a művészetnek, költőknek, zenészeknek. József is, valamint fivére György is az irodalom szeretetére nevelték fiaikat, leányaikat. S a család irodalomszeretetének misem erősebb bizonyítéka, mint a sárospataki nagykönyvtárban őrzött több kötetes kéziratos versgyűjtemény,²⁶ amit Felvidítő néven ismer az irodalomtörténet, s azaz irodalmi hagyaték, amely 1975-ben került a Déri Múzeum irodalmi gyűjteményébe.²⁷ Kéziratos versgyűjtemények, drámatörédek, klasszikus auctorok magyar fordítását az imént idézett munkámban mutattam be, s bizonyítottam, hogy a családban az irodalom iránti érdeklődés három generáción keresztül mutatható ki, követhető nyomon. Ma — több adat birtokában — úgy látom, hogy az ötödik generáció sem volt rest. Szerette az irodalmat, elsősorban a verseket, s könyvtárában megtalálhatjuk a legnevesebb magyar költők nyomtatott verseit, illetve azok kézzel írt másolatait. Még az ötödik generáció versgyűjteményével is találkoztam. Versgyűjtemény a XX. században! Azt hiszem, ma már túl sok értelme nincsen. Nagy jelentősége volt ennek a többnyire kollégiumi diákok köréből indult gyűjtőszünetnek akkor, amikor drágább volt a könyv, s amikor bizonyos verseket, még a legenyhébben szerelmes, népi dalszöveget is törölnie kellett a sajtótörvény lelkes őrének, a cenzornak.

Papszász Lajos nemcsak ennek a verskultúrának, irodalomszeretetének volt a reformkorban egyik példás egyénisége, hanem a reformtörekvéseknek is szószólója lett. Szarazbőn, Füzesabony mellett született. 1807. február 24-én keresztelték Átányban. Tanulmányait részben Debrecenben végezte, megfordult azonban Pozsony és Miskolc református liceumaiban is. A reformmozgalom feltehetőleg igen korán felkelthette érdeklődését. 1839-ben Heves megyét képviselte az országgyűlésen. 1846-ban már Bihar másodalispánja volt. 1841-ben vette el Menszáros Károly Eszter nevű leányát feleségül, s ekkor Biharba költözött. Felváltva lakott hol Kerekiben, hol a család másik birtokán, Pelén.²⁸ Papszász Lajost kedvelte a reformországgyűlések fiatalsága. Egyik „prófétai” hangvételű felszólalását így tömörítette naplójába az egyik országgyűlési fiatal, Szűcs Miklós: „Jaj a’ nemzetnek, melly nem akar, melly nem bír haladni. Jaj a’ nemzetnek, melly nem látja a’ közelről fenyegető veszélyt.”²⁹ Bihar történetírói nem ismerik Papszász Lajost, a hajdan Nagykerékben lakó, jeles reformkori bihari követ, alispán életútját. 1862-ben halt meg. Gyászjelentését őrzi a múzeum, s halálát hírül adta a Magyar Tudományos Értekező is.³⁰

Papszász Lajos, illetve felesége Menszáros Eszter leszármazottjai azok a Papszászok, illetve Sturmanok, akik a második világháborúig Kerekiben éltek.³¹

24. Vö. *Csokonai Vitéz Mihály* levelét Papszász Józsefnek. Dátum: Debrecenben, jún. 15-ik napján 1802. CSVMMM 903—904.

25. Vö. DM Irtört. gy. kézír.: X. 75. 103. 1.; X. 75. 175. 1.; 76. 1. 1. — X—76. 5. 1. X. 75. 182. 1 — X. 75. 187. 1.; X. 76. 1. 1. — X. 76. 75. 1.; dok. X. 75. 99. 1. — X. 75. 106. 1.; X. 76. 1. 1. — X. 76. 10. 1.; X. 76. 11. 1. — X. 76. 33. 1.

26. *Pogány P.*: i. m. 1958.

27. *Kilián I.*: i. m.

28. Életrajzát részletesen vö: *Kilián I.*: i. m.

29. *Szűcs M.*: i. m. I. 50. a. Szűcs Miklós jeles miskolci naplóíró volt. Élt 1820-tól 1886-ig. Naplója különösképpen érdekes a reformkorban és a szabadságharc idején. Kéziratos füzetét őrzi a miskolci Herman Ottó Múzeum. Helytörténeti Gyűjtemény. Ltsz.: 53. 4390. 15. Életrajzát vö: *Szinnyei*: XIII. 1185—1186; *Kilián I.*: i. m. 1972.

30. Magyar Tudományos Értekező. Pest 1862. I. 82.; A gyászjelentés ltsz-a: DM. Irtört. gy. dok. X. 75. 108. 1—3.

A Menszáros-birtok terjedelméről eddig csak egy-egy elejtett szóban tettem említést. Osváth Lajos családtörténeti feljegyzéseinek egyik lapja ad némi támpontot a hajdani birtok méreteire. Menszáros Florentina örökségéről van szó. 1807-ben került sor az örökösök nélkül meghalt Florentina birtokainak az elosztására. Florentinát a családfán elhelyezni alig tudom, s kérdés, hogy sejtésem, amely szerint ő Dánielnek, az éradonyi táblabírónak a leánya, helyese-e. Úgy tűnik tehát, hogy Florentina, Károlynak volt az unokatestvére, aki Osváth Lajos feljegyzése szerint, Nagykerekiben, az adonyi pusztán, Ártádon, Korniczelen, Nagypatakon,³² Szatmár megyében Mezőpetriben, Csomaközön, Tatárfalván, Vezenden,³³ Ugocsa megyében, Turtzon,³⁴ Máramarosban, a máramaroszigeti határban, Ripinyén, Bisztróin, Liptse polyánán, Keszegmezőn a Bukovetz nevű helységekben,³⁵ Szabolcs megyében Nádudvaron, Földes mellett a szent miklósi pusztán,³⁶ Erdélyben Peérben, Pelében, Szödemeteren, Nagypacalon, Oláhkesziben, Mindszenten az Etér és Szunai nevű pusztákon bírhatott óriási birtoktesteket.³⁷ S ha egy-egy helység határában Menszáros Florentinának csak 100—100 holdnyi területe volt, már ez a viszonylag kicsiny terület óriási lehetett összességében. Ilyen egy-egy községre, pusztára eső minimális birtoktest esetén, Menszáros Florentina után, mintegy 2500 hold felett tarthatott osztozkodást 1807-ben a család. S ha a Menszáros János dédunokája ilyen hatalmas birtoktesttel rendelkezett, akkor milyen birtoka lehetett a nemességszerző postamesternek vagy gyermekeinek? Menszáros Károlyra Florentinától és másoktól már csak kicsiny terület maradt. Kerekiben, Pelében, Ártádon és Pelbárthidán volt valami birtokuk.³⁸ Ha ebben az esetben is csak 100—100 holdat számítunk,

31. Papszász Lajosnak három fia volt: Károly (sz: 1842), Lajos (sz: 1843.) és György (sz: ?). Károly leánya Papszász Ilona, férje nevén Sturman Györgyné. A nagykereki birtokot tehát Károly örökölte. Vö: A Papszász-, a Fáy-, a Csoma-, a Gyulay-, a Barkassy-, a Péchy- és a Dapsy-család leszármazási táblája. Készítette: Fekete József az átányi ev. ref. egyház anyakönyve alapján. Kézirat: DM Irtört. gy. kézír. X. 75. 165. 1.; Vö, még: Nagykereki betűsoros névjegyzéke. 1910 körül HBML. Jelzett: VI. 127/ddd.
32. Ártánd birtokosai között Papszász Lajosnét megtaláltuk. Korniczelen és Nagypatakon nem. Vö. *Fényes E.*: I. 53, II. 248, III. 130.
33. Mezőpetriben, Csomaközben Tatárfalván 1851-ben *Fényes E.* még ismerte a Menszárosokat, Vezenden nem: i. m: III. 233, I. 224, IV. 190, IV. 299.
34. Turcon ismeretlenek a Menszáros-örökösök: *Fényes E.*: i. m: IV. 224.
35. A családot Máramarosban *Fényes E.* nem ismeri: i. m. III. 294, I. 136, I. 29, I. 186, IV. 129—130.
36. Nádudvaron a Hódossyakat, Földes melletti Szent Miklóspusztán a Mészárosokat. Az utóbbi esetében az elírás nem lehetetlen. *Fényes E.*: III. 126, IV. 114.
37. Peér, Pele, Szödemeter, Nagypacal, Oláhkeszi Közép-Szolnok megye nyugati csücskében fekvő kicsiny puszták. Mindszent Váradhoz közelfekvő község. Birtokosai között *Fényes* a Menszárosokat nem említi: i. m: III. 91.
38. Menszáros Károly pelei birtokáról az inventáriumban is esik említés: 258. tétel. Ártándi birtoklásáról tud *Fényes E.*: i. m: I. 53. (Menszáros Eszter, Papszász Lajosné). Az ártándi birtoklást igazolja több adat: „Ártándi határban Tekintetes Papszász Lajos Ur részirtokán nyilvános árverés útján el adott erdőből be jött kész pénz kezeléséről kifizetett számadás. DM Irtört. gy. kézír. X. 76. 51. 1. Egy adat szerint, melyet 1844-ben (Sept, 27-én) S. Éder Eduárd mérnök állított ki „A Tekintetes Nagy Kereki Mensáros utódokat illető” birtokok nagyságáról birtokok sokkal nagyobb, mint azt én megbecsültem. A lista az alábbi:

1. Nagy Kereki, mely tézsen	383 Holdakban	1110 négyszögölével 267 4/2 négyszögölleken
2. Ártándi, mely tézsen	140 hold	812 8/12 négyszögöl
3. Ádámi pusztá, mely tézsen	634 hold	623 00 négyszögöl
Összesen	1158 hold	803 0/12 négyszögöl

akkor neki csak legfeljebb 300 holdnyi területe lehetett. Ez adat bizonyára irreális, hiszen ily kicsiny területből nem tudott volna oly fényesen élni a család.

Menszáros Károly apparátussal dolgozik. Becsületesen vezeti a számadáskönyveket, tisztartója vagy ispánja feljegyzi a béreseknak, juhászoknak természetben kiadott járandóságait illetve fizetését. S általában a precíz munkavezetés jellemezte Menszáros Károly birtokirányító tevékenységét. Erre utal egyébként néhány egyéb természetű gazdasági irat, amely a hagyatékkal múzeumunkba került.³⁹

Mi található ebben a gazdaságban? Menszáros Károly tartott szarvasmarhát, juhot, lovat, sertést. Az állatok takarmányának tárolására különféle granáriumok, górék, színek épültek. A gazdasági udvarban természetesen külön egységet képez a kuriális épület, amelynek a berendezését az inventárium alapján teljesen rekonstruálni lehet. Menszáros Károly valószínűleg nem tartózkodott állandóan ebben a kuriális épületben. Legalábbis a berendezés szegényességéből erre lehet következtetni. Az udvar déli oldalán helyezkedik el a cselédház, a juhászház és a molnárház. A gazdasághoz két szárazmalom is tartozott. Valahol itt volt a kovács háza is, amelynek a szerszámkészlete nem lehetett túlságosan bőséges, legalábbis erre utal a megholt kovács elkobzott javainak alább közölt jegyzéke. Az uraság borát a Morgó nevű csapszékben mérték ki. Kideríthető, hogy milyen anyagból, s olykor az is, hogy hogyan építették az épületeket. A vesszőfonat általános. Az új cselédház építésénél valamiféle istrángot, azaz kötelet használhattak a vert falak készítésénél a földbevert faoszlopok felső végének összetartására. A leltár összeállítója a lehető legnagyobb részletességgel írja le az ajtókat, ablakokat, s soha nem felejt ki egyetlen hevedert, kilincset, zárat, riglit.

Megpróbáltam a terület helyét is megállapítani a levéltárban lévő térképek segítségével. A 17. tételben kiderült, hogy volt egy úgynevezett *tekerületi* szín. A *tekerület* kanyarodó patakmedret jelent. A telek határát tehát egy tekerületnek kellett lezárnia, amelynek az udvar felé eső oldalán egy színt építettek. A térképeken az imént említett 42—39-es helyrajzi számú telek, a Varjas dülő valamint a Kocsis sziget találkozásánál igazolja is ennek a „tekerületnek” a létét.

A 79-es tétellel szedi a leltározó sorba a kuriális épületben található tárgyakat. A három szobában minimális a berendezés: egy-egy fogas, egyetlen nyoszorja, ágynemű, kanapé, öt karszék, egy asztal, egy komód, egy pohárszék. A pohárszékben cintányérok, cintálak, cincészék stb.

Rekonstruálni lehet a cselédházak alaprajzát, megtudhatjuk, hogy mit tartott a kocsmáros a csapszék helyiségeiben, s pontosan látjuk, hogy milyen szerzőszámokat használt az urasági kovács.

A leltárt a meghalt kovács, a szökött csaplár valamint Menszáros Károly nagykereki tisztartójának ingóságairól készült inventárium zárja le.

A jegyzék — véleményem szerint — nagyszerű adalék a bihari gazdálkodás-

Menszáros Károly tehát majdnem 1200 holdon gazdálkodott. A pelei birtokot azonban még nem is számolták ide ebbe a jegyzékben. DM Irtört. gy. kézír. X. 76. 60. 2. Papszász Lajos pelbárthidai birtokait ismeri *Fényes E.*: i. m.: III. 215. A Papszász-hagyatékban találtam egy másik inventáriumot is: „Őszve írása A' Tekintetes Maádi Papszász Lajos Úr Pelbárthídi részirtokában tanáltatott allódiális szántó, és kaszálló Földeknek Curiának azon álló épületeknek királyi haszonvételeknek Jobbágyoknak, és azok úrbéri állományaiknak s tartozásaiknak. DM Irtört. gy. kézír. X. 76. 57. 1.

39. DM Irtört. gyűjt. kézír. X. 76. 38. 1; X. 76. 41. 1. — X. 76. 51. 1.; X. 76. 53. 1. — X. 76. 60. 1.

történethez. Hasznosan forgathatják a helytörténészek, akik újabb ötletet szeretnének nyerni a község történetéhez, a néprajzosok, akik szakismeretük birtokában ennek az inventáriumnak az alapján megkísérelhetnék egy nagykereki uradalom ingó és ingatlan vagyonának rekonstruálását. Ha Menszáros Károly személye nem, Papszász Lajosé mindenképpen megérdemelné, hogy Bihar történetkutatói életét, pályafutását feltárják.

I r o d a l o m

- Csokonai Vitéz Mihály:** Minden munkája. II. Összegyűjtötte, a szöveget gondozta és a jegyzeteket írta *Vargha Balázs*. (Budapest, 1973.)
- Csorba Csaba:** Adattár a X—XVII. századi alföldi várakról, kastélyokról és erődítményekről. Déri Múzeum Évkönyve 1972. (Debrecen, 1974. Szerk. *Dankó Imre—Módy György—Ujváry Zoltán*) 177—236.
- Fényes Elek:** Magyarország geográfiai szótára. I—V. (Pest, 1851)
- Fóris Anna és Kertész János:** Bihar vármegye községei: In: Magyar városok és vármegyék monográfiája. Bihar vármegye. (Budapest, 1938. Szerk.: *Nadányi Zoltán*.) 468—517.
- Győrffy György:** Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza. A—Cs (Budapest, 1963.)
- Herpay Gábor:** Bihar-vármegye birtokos és földesúri családjai. In: Magyar városok és vármegyék monográfiája. Bihar vármegye. (Budapest, 1938. Szerk.: *Nadányi Zoltán*.) 427—438.
- Jakó Zsigmond:** Bihar megye a török pusztítás előtt. (Budapest, 1940.)
- Kempelen Béla:** Magyar nemes családok. VII. (Budapest, 1913.) 152.
- Kilián István:** Irodalmi diáktársaság Miskolcon a reformkorban. Borsod-Miskolci Füzetek. Irodalomtörténet. Nr. 9. Miskolc, 1972. Szerk.: *Győry Erzsébet*.
- Kilián István:** Ismeretlen Csokonai versgyűjtemény Szarazbőről. In: Archivum 6. 1977. 49—79.
- Mezősi Károly:** Bihar vármegye a török uralom megszűnése idejében. 1692. (Budapest, 1943.)
- Módy György:** A térképek leírása. In: Hajdú-Bihari kéziratok térképek. (Szerk. *Komáromczy György*. Debrecen, 1972.) 20—157.
- Ludovicus Nagy:** Notitiae politico-geographico Statisticae incliti regni Hungariae partiumque eidem adnexarum. (Buda, 1828.) 9.
- Nagy Iván:** Magyarország családai címerekkel és nemzedékrendi táblákkal. VII. (Pest, 1860.)
- Pogány Péter:** Kik gyűjtötték a sárospataki Felvidítőt? Ethnogr. LXIX. évf. 1958. 93—115.
- Ifj. Reiszig Ede:** Bihar vármegye nemesi családai. In: Magyarország vármegyéi és városai. Bihar vármegye és Nagyvárad. (Szerk. *Borovszky Samu*. Bp. é. n.)
- Szinnyei József:** Magyar írók élete és munkái. (Bp. I—XIV. 1891—1914.) XVIII. 1185—1186.
- Szűcs Miklós** naplója. A szöveget kiadásra előkészítette *Kilián István*. A mutatót írta: Héthy Zoltán, Ormosi László. (Sajtó alatt.)
- Vende Aladár:** Bihar vármegye községei. In: Magyarország vármegyéi és városai. Bihar vármegye és Nagyvárad. (Szerk. *Borovszky Samu*. Bp. é. n.) 36—166.

[1 a]

F e l j e g y z é s e

Tábla Bíró Te[kin]t[e]tes Mensáros Károly Úr N[agy] Kereki Rész Jóságába, mostani állapotba található, minden féle Épületjeinek azokba találtatott eszközöknek, és Kerítéseknek. 1840. Aug[ustus] 18-án

[2 a] Tábla Bíró Te[kin]t[e]tes Mensáros Károly Úr N[agy] Kereki rész jóságába lévő minden fele épületjeinek, azokba találtatott Eszközöknek, kerítéseknek mostani állapotba való F e l j e g y z é s e .

1. Az Istálló végibe egy rosz szín, az akolba 4 czulápra 3 selemen ágasra, az oldala fél felől rosz sövényből van.
2. Losoncziek felől a' kerítés, nem különben az útceza felől meg lehetős állapotba van.
3. Egy Marha szín, az oldala rosz, sövényből van, 12 ágas van alatta, és 4 Selemen, Te teje nádból van Reparatiót kíván egy ótska sövény Jaszol van a fél oldalaba.

4. Az Aklonn van két rosz kapú fél rosz sövény kapúval.
5. Az Úttcza felől két jó kapú fél, rajta lévő két ótska deszka kapúval, 2 vas sarokkal, 2 vas nyakkal, vas persellyel, retesszel s lántzal.
6. Ótska kis ajtó tódott ajtó félel, fa kilintsel, fa zárral, két vas sarokkal, 's hevederrel.
7. A kapúnál bal felől lévő sövény, az akol garádjáig ótska.
8. A Disznó akolba járó kapú ótska sövényből van fonva.
9. T[ekintetes] Csanádj Sándor Ur felől való garádják jók.
10. A sertés kútritzák jó állapotba vagynak.
11. A kútritzá végibe lévő sövény a ház oldaláig meg lehetős
12. A 2^{ik} s' 3^{ik} kútritzá, színjével együtt meg lehetős állapotba
13. A 2^{ik} 's 3^{ik} kútriczánál egy deszka sövény kapú egy kapú félel
14. A kis kertenn lévő ajtó ótska, kapú felestől együtt egy vas retesszel, fa zárral, két vas sarokkal, két hevederrel retesz fúvel
15. A fa Granáriumnál lévő sövény kerítés a Juh színig jó.
16. Az 1^o Akolba lévő Juh szinek Jók, egy felől nád ódallal más felől sövény-nyel, a Nád tető jó, szegést kíván, 3 ótska sövény kapúval, az Udvar felől való sövények sövény kapustól újjak.
17. Az 1^o Tekerületi szín alatt 23 jó Ráts, ugyanannyi Zabló az északi oldalon egy jó Fel szer sövény jaszol
18. Ugyantsak ott 12 jó Ráts, ugyanannyi Zablóval.
19. A fias Juh akolba 5 Ráts ugyanannyi Zabló
20. A zablókon van 115 foglaló pánt.
21. A fias Juh akolbann, két Ujj hosszu vállú.
22. Az Údvarról bemenet a színben, van 4 szál ótska deszka fent a padlásonn 3 nyirő asztal, 2 ótska darab deszka, egy ótska téгла verő Asztal egy deszka hijjával a kutriczai elrekesztő 15 ótska darab deszka.
23. A padlásonn 3 ótska kis vájjú, egy csiga tekerő
24. A színbe van 5 vájjú, két Juh nyirő Asztal
25. Két jó ketske lab
26. Egy rosz fel ódalu Ráts a padlásonn
27. 2 téгла verő Asztal, egyik Jó másik rosz
28. Egy öszve omlott téгла verő Asztal, két rosz lábbal.
29. A 2^{ik} Akol elől Uj fedeles sövényel.
30. A 2^{ik} Akolba lévő szín, Jó nád tetővel szegést kíván: a hátúlsó fala közép-szerű ótska sövényel az allatta lévő tzulápak meg lehetősök (:a 15^{ik} N[um-]rustól fogva, a' 31^{ik}ig mind meg égett:)
31. A fú kert felől való Garádjá jó állapotba van.
32. Ugyanott van két ótska kapu, jó kapu felekkel, két vas sarokkal vas nyakkal retesszel lakattal 2 persellyel.
33. Az akol előtt tzölöpökönn hat ótska Juh vállú
34. Két ótska sövény Jászol, a' mit tavaszi szántáskor kivisznek a' Béresek a' Mezőre.
35. Két jó szán eplénjel, órr fával
36. Két rosz szán.
37. Az Údvaronn lévő Ló, és Ökör Istálló szinnel együtt, Jó fallal és nádtetővel, szegést kíván.
38. Ló Istállóba Ráts, zabló, Hidlással együtt Jó
39. Az (ótska) első ökör Jászolból egy darab deszka hibázik Sarok állás hevederrel fa kilintsel
40. A Ló Istállóba lévő ajtó felestől együtt ótska két vas
41. A Padlásonn van egy rosz Tyuk kosár és egy Jó, egy rosz ekefű fél szarvával, egy pár ótska ganéj hordó sarogja, két szekérhez való kereszt fa.
42. A 2^o ökör Istállóba egy ótska ajtó két vas sarokkal, 's hevederrel fa kilintsel, a padlásón van egy Jó Ló szekér rúd 4 vas karikával, egy rosz ekefű szarvával két jó kereszt fa, egy tűzre való szán talp.
43. Egy ótska vas borona, 10 fog hijjával, van benne 22 [Vasborona]. Egy ótska 32 foggal. [Vasborona] Egy másik ótska 32 foggal. [Egy másik ótska] 32 foggal.
44. Két rosz ótska Jászol
45. 3 ótska deszka Jászol, egy ótska fél Jászol
46. A Padlásonn van két darab rosz szekér kas.
47. Egy rosz mész óltó dé'sa
48. Egy rosz Eke kormány és vas nélkül

[2 b]

49. Egy szántó tézsla, egy rosz Ganéj hordó sarogja
 50. Két rosz keresztfa, egy rosz tört Lajtorja
 51. Egy rosz Istálló ajtó, hevederrel, sarokkal fa kilintsel
 52. A szinnek a padlássán van, 8 darab malomhoz való ótska talp
 [3 a] 53. Két hosszú Juh vállú
 54. Két letett oldal két ótska szekér kas.
 55. Egy rosz Galamb dúcz, 1 ketske láb, 2 darab fával
 56. Úgyan tsak egy darab fa.
 57. A szinbe egy kis Ujj Hambár, retesszel 's (két) egy lakattal
 59. Egy ökör tajiga egy kerék hijjával
 60. Az Udvaron van, két tűzre való vájjú
 61. A Ház előtt egy Juh vállú
 62. Rátsokba van 160 potzok szeg.
 63. Két hat öles Jó Lajtorja, 's két öles Jó Lajtorja.
 64. Egy más fél öles Jó Lajtorja
 65. Az Udvaronn lévő kút egész készségestől együtt Jó. ótska vedér 3 vas
 abrantsal.
 66. Egy Apró marhának való kis vájjú
 67. Az Úttza felől való 'sindelyes nagy Ujj Góré, négy foglaló kereszt vassal,
 jó fenékkal 'sindely tetővel.
 68. 23 fél szál góréet keresztül rekeszteni való deszka
 69. A Górénn 3 Ujj ajtó 8 hevederrel, 8 sarokkal, két zárral két kútsal, egy
 rekesszel, rekesz fúvel.
 70. Bent a Góréba 4 szál deszka, Ujj, 10 szál ótska.
 71. Két szál ótska deszka, 2 1/2 Schúck hijjával
 72. Két malatz étető deszka
 73. 4 Ujj kotsiba való kerék Pelébe vitetett.
 74. 3 ótska Kerék, ótska vas Ráfokkal, 1 pár ótska szekér oldal.
 75. Semjéni Pétsij László Úrnak két csikó bőri van a Góréba
 76. A Góré feneke 36 szál jó deszka
 77. A legfelsőbb ajtónn a' csigánál két szál deszka.
 78. Ujj vakolt kő Lábak
 79. A Cúriális épület Jó állapotbann van.
 80. Az első Házba levő cserép kályha Jó
 81. A nagyobbik szobába jó két felé nyilló (apró) ablak
 82. A kis szobába két felé nyilló ablak Jó.
 83. A nagy szobába lévő ajtó 2 hevederrel, két sarokkal egy zárral, egy kútsal,
 egy húzó vassal.
 84. A kis szobánn Jó ajtó Hevederrel, sarokkal, egy zárral fordítóval, húzó
 vassal.
 85. A nagy és kis szobába két fogas.
 86. Egy fejér nyoszoja fenekestől.
 87. 4 Párna, egy ótska paplan, selyem középpel.
 [3 b] 88. Két ótska Derekally, egyik kék másik veres fejtővel.
 89. Egy ótska meg hagyott színü Ágy takaró
 90. Egy ótska négy nyüstös szalma takaró
 91. Egy elavúlt rongyos sárga kanapé
 92. Három sárga rongyos kar szék Kettő megvan
 93. Két Jó fenyő fa karszék
 94. Egy ótska diófa kis asztal
 95. Egy fejér fényes fa asztal fiókostól
 96. Egy a' régiségtől haszon vehetlenné lett komód 3 fijával, zárostól, kútsal
 nélkül, ro'sdás három réz karikával
 97. Egy egész rosz pohár szék Űveg nélkül, zárral, három fiókkal, kútsal nélkül,
 kúls nélkül (!), a leg alsó részénn pedig az ajtónn zár van, hozzá való
 kútsal.
 98. 17 czin tángyér 1 csorba
 99. Egy marásos czin csésze
 100. Két vastag ételnek való czin tál.
 101. Egy csorba czintál.
 102. Egy rosz gyertya tartó koppantóval együtt
 103. Öt kávé finzsa ajjastól, egy ajj nélkül
 104. Egy czúkros portzelán pixis fedelestől együtt
 105. Egy fekete kávé Űbrik fedelestől együtt.

106. Egy öszve ragasztott Üveg só tartó.
 107. A cseléd házba jó három ablak, ótska rámával 's Üvegekkel
 108. Kemencze 's kandalló (Jó) Rosz —
 109. Egy rosz házajtó, vas zárral kútsal, sarokkal, 2 hevederrel.
 110. A konyha ajtó használható, két hevederrel, sarokkal, zárral
 111. A konyhán edénnek való két pótz.
 112. Új Verétze, vas hevederrel, vas sarokkal, vas kilintsel Új
 113. A Kamaránn Jó ajtó, két vas hevederrel, sarokkal, vas zárral kútsal.
 (114. Egy Új kapa nyelestől)
 115. Egy veszöböl való tyúk tartó kosár, az ajja két darab deszkából
 116. Egy alkalmazatos Arnyék szék, két hevederrel, sarokkal zárral, és kútsal, a teteje reparatiót kíván
 117. Az Udvar kertbe van termő és ótás fák 147.
 118. A Pintzébe van hat Ketske láb.
 119. Az alsó két felé nyilló (jó) elavult 4 Hevederrel, 4 sarokkal egy zárral egy kútsal.
 120. A külső két felé nyilló ajtó Jó 4 Hevederrel, 4 sarokkal egy zárral egy kútsal.
- [4 a] 121. A Pintzébe van hat lemenő grádits
 122. Egy vakoló fenyő fa Láda
 123. A ker[t]be a' Góré háta megett van, 3 darab Rudnak 's oldalnak valo fa
 124. [A Ker[t]be a' Góré háta megett] 14 szál ótska Jászol tzułáp két darab fenyő fa
 125. A kis kertbe való Granarium Jó
 126. Az Ujj Granariumba 3 Tábla 6 sarokkal, 6 Hevederrel, 3 fordítóval, 6 kereszt vassal.
 127. Az Ujj Granariumba 8 rekesz fa
 128. A Granariumon Uj Grádits, két felé nyilló ajtó 4 hevederrel, 4 sarokkal 2 Lövő zárral kútsal együtt
 129. Egy vas táblás kis má'sa körtvélyvel együtt
 130. Egy ótska font vas lántzal, 6 1/2 vas fontal 1 1/2 réz fontal
 131. Ót eke minden hozzá tartozóval együtt jó állapotban van.
 132. 12 Járom
 133. Varga Gáspár béres vasas szeke[r]e Jó 4. sarogja Lántz szeker derek Lántz, két vendég oldal, két ótskából készült hordó kötél szekérhez való csikó Tó ökör fejére való rosz kötelek, első hátulsó vasas felhértz, 2 vas villa, 1 balta, rosz kas, rosz ostor.
 134. Szász Ferentz Béresnek Jó vasas szekere, 2 vasas felhértz 4 sarogja Lántz, egy derek Lántz, egy ótska kötél, két vendég oldal rúd, 3 Járom, rosz kas, rosz ostor 2 vas villa
 135. Cserés Jánosnak jó vasas szekere, 4 sarogja Lántz, egy derek Lántz, egy ótska kötél, két vendig oldal Rúd, két keresztfa, 2 Járom, egy rosz kas, egy rosz ostor, 2 vas villa.
 136. Hat észtiike reparálást kíván.
 137. Kis Mártonnak Jó vasas szekere, 4 sarogja Lántz 2 Vendig oldal Rúd, két kereszt fa, két ótska kötél, két vas villa.
 138. 3 Ládás targontza. Ujj Ráffal vannak meg vasalva.
 139. Egy széjjel omlott rosz targontza, oldal vasa, mind a két kerék tsapja vasból van.
 140. Pintzébe való három rosz ászok.
 141. Az Udvaron egy meglehetős, két ágú Állófa, Tengeri csósznek való 's egy kis rosz deszka.
 142. Az Udvaron lévő fa Granarium, Jó nád tetével; szegés szükséges
 143. Három Júhokat étető Ujj Ráts vége.
 144. Ót haszonvehetetlen kerék, karikák nélkül, mellyek közzül négyen ótska Ráf, egy pedig Ráf nélkül
 145. Malatz étető, négy ótska Júhokat étető ráts vég.
 146. 30 darab ótska fenyő deszka.
 147. 11 Darab Granariumhoz való rekesztő deszka, egy merő Láda
 148. 1 forgó Rosta fedelével, és Garadjával egygyütt
- [4 b] 149. Granarium folyó Gerendáit tartó 6 tzułáp.
 150. Egy sütő lapát
 151. Egy fél véka két vasabrantsal, 4 csapó fa, kető kemény, kettő puha fából

152. Egy bikfa vendig oldal rúd mely belől gyámol képen tartya az Udvar fe-
lől való Granárium oldalát
153. Egy ajtó két hevederrel, sarokkal, zárral 's kultsal.
154. 313 ótska 'sák
155. 79 Uj 'sák
156. 1 Uj Gyapjú sák
157. A Ház héjján nyoltz poréba 24 csomó dohány
158. Egy kanta kosár.
159. Egy mérő véka vas abrantsal 2 füllel
160. Egy eszkábás rosz dagasztó tekenő
161. Egy dagasztó Láb
162. Egy rosz fa villa vas karikával.
163. Egy derekazó vas villa 's két darab deszka
164. Két rosz vas kapa fódott nyakkal.
165. Egy kút ostor vas kópúvel
166. A Ház héjján egy szál Ujj deszka.
167. A Góréba egy ótska rekesz deszka
168. Egy darab szekér öldalnak való kornyitzelt fa.
169. Egy ótska nyoszolya fenekestől
170. Egy Ujj tsinátlan kút ostor.
171. Két kornyitzelt tengely fa —
172. Két bőröket tartó Rúd
173. Malatz étető széléhez való két deszka.
174. A vólt sövény Górén való jó ajtó vas hevederrel, 's retessel
175. A Morgó csapszékhez való 60 itzés Kis Uj Hordó
176. 33 darab keskeny deszkák
177. Eítéshez való kis Árkus
178. Az ótska Granáriumba két nagyobb Árkús
179. 'Sindely tartó deszka.
180. Egy jó tengely alsó felső marok vassal, két fojtó karikával, két Ütköző hij-
jával
181. Egy más Tengely az Alsó részénn 2/3 marok vas hibázik a másikkon, mind
alsó, mind felső, marok vas megvan, két Ütközövel, két fojtó Karikával.
182. 200 szál kortz vessző
183. Egy rosz ótska kis ajtó két hevederrel,' egy retesszel.
184. 9. Juh Nyiró olló Jó
185. [Juh Nyiró olló] 3. ótska
186. Egy kerékre való Jó Ráf
- [5 a] 188. (!) Hat Jó ökörre való Harang.
189. Két hasadt harang szijjastól tsatostól
190. 3 hasatt Harang, a' gujára és ménesre való egy szijal 2 szijj nélküli
191. Két rosz tsoroszja, 4 nád verő készenn
192. Rekeszeknek való két fenyőfa ágas.
193. Három villa nyélnek való Rúd
194. Egy tézla főnek való Nyirfa
195. Káposztához való sróf
196. Asztal Abrosz, és Kendőknek való Jó sróf.
197. 50 szál kortz vessző
198. 3 Darab váltónak való
199. Egy jó fa tsiga, fa szeggel, egy tiszta nyújtó fa.
200. 25 ótska kerék talp.
201. 13 ótska szekér küllő
202. Két jó Eke szarv.
203. 30 ki nagyolt kornitzelt Ujj Kerék talp, 9 Uj küllőnek való
204. 4 szélfának való
205. Egy rosz eltört Járom, két rosz pántal
206. Két darab tézsla főnek való
207. Egy villa nyélnek való nyirfa
208. Egy liszt tartó festett kis láda
209. Egy fenyő fa fejer só tartó
210. Sindelyezéshez való tartó.
211. Egy sárga színű paplann mely idejöttével a Tisztart[óának] adódott
212. Salétrom 4 1/2 font.
213. fenyő mag 4 Ittze

214. 3/4 font bűdös kő, 1/4 kék kő
 215. Az ótska Granáriumba bóthajtáshoz való két Árkus
 216. Egy 22 öles ótska létes 'sindelyes tetejü göré az Údvaronn ki fele nyílló ajtó 8 hevederrel, 8 sarokkal, zárral, és külsal, a délről való oldalánn a' Görénak, az ajj fák ótskák, az alatta lévő kő fal jó két ajtó 4 vas hevederrel, sarokkal.
 217. A Göréba van rekesztő deszka 10 fenyő fából, 3 keményből
 218. A Görénak ház felől való végibe van 14 szál rekesztő deszka mellyek közül 5 1/2 kettő (!) van hasitva.
 219. 20 1/2 ótska káposztás hordó donga.
 220. Kút tetejére való 3 ótska deszka.
 221. Ötödik szekérhez két tsikó Tő, rúdba való Járom nyakszeg derék szeg, 5 pengő karika, Lőtsre való oldal vas.
 222. 8 Heverőbe való kerék agy tövére való vas karikák
 223. Egy vas Karika, a Kerék agy vastagabb végére.
 224. A nyúto végére való egy vas karika
 [5 b] 225. Vederre való két ótska vas abronts.
 226. Vederre való két vas peretz oldal vasával együtt
 227. Három heverőbe lévő vas Karika
 228. Egy heverő Ujj vakszeg
 229. Egy első tengelyre való rozsz Ütköző
 230. Két kerék talpára való vas kötő pánt.
 231. Tizen három heverőbe lévő kis vas karika, nyujtó végére 1 karika
 232. 2 fa villára való vas karika
 233. Ló Istállóba zablóra való karika 2 sassal.
 234. Árnyék székre való vas kilints fordítóval együtt.
 235. Egy ótska tajjgárról való rozsz marok vas, másik karikás mar[ok].
 236. Harmadik vedérhez való, egy fél oldal vas.
 237. Jűh fogni való egy tört kampó
 238. Átsnak való egy vas kapots, 's egy rozsz ütököz
 239. Három ótska kis darab vas.
 240. Ablakra való két önfoglaló vas.
 241. Egy konyhára való vas lapát.
 242. Edényekre való egy kis bijog vas.
 243. Marhára való egy koronás bijog vas.
 244. Két kis ajtóra való bijog vas.
 245. Hat nagy fa Gerebje, 7^{ik} nyél nélkül
 246. Három rozsz ajtó
 247. Egy köpüllő szárával együtt
 248. Klompéros ajtónn lévő Új ajtó fél.
 249. Vitriól olaj 1 1/2 Ittész Üvegbe mint egy 3/4 Ittze
 250. Egy két Ittész Üveg szája nélkül, 5, fő kender. (:A' kender zsák madzagrul:)
 251. Egy rozsz vas bográts
 252. Tégla verő forma 11 Jó, 1 rozsz.
 253. 1 véka tengeri, egyvelges árpával
 254. 1 'sákba 3 véka szék só — NB Mikor vevődött is 2 véka volt, 's annyi fel is küldődött Pelébe
 255. Egy rongyos faggyús 'sák — haszonvehetetlen.
 256. Egy haszonvehetetlen ponyva. — Zsákokra földözödött.
 257. A T[ekintetes] Uraság kotsija elébe való Júszák 2 vas kapottsal, 2 tsattal
 258. Két Uj szíjj kötőfék tsattokkal, karikákkal lántzokkal (:a' Kötőfékek, a' Lovakkal Pelébe küldődek, Daróczy által
 259. Egy szalmás pálinkás Üveg
 260. Egy ajtóra való Ütköző, egy ótska pléh
 261. 3 haszonvehetetlen bádóg Ittész
 262. 4 meszelyes, két fél meszelyes.
 263. Egy rozsz ótska kemény fából készült asztal, a teteje marványból öszve töredezve
 264. Egy jó sűrű vas rosta, egy rozsz ótska ritka rosta.
 265. Egy rozsz kerüllő nyereg egy le kötővel egy farmatringal, egy pár Kengyel vassal egy rozspokrótzal együtt
 266. Bodonra való két fedél, egy furkó
 [6 a] 267. Egy rozsz bádóg tőtsér
 268. Egy Jó, egy ótska bőr Rosta.

269. 4 Jó olajos és vajas kanta
270. Egy 16 Ittész kő korsó, egy kis olajjal együtt
271. Két Ujj Kőrösi korsó
272. Két óska tőrös bodon
273. Két hátulsó, két első sarogja lántz
274. Ötödik szekérhez, egy szekér kötő Lántz
275. Egy tsikó Tó.
276. Egy vas huzó font.
277. 3 darab rúd atzél 3 font.
278. fél font szúrok
279. bárány bijogozó kis van
280. Juhász Gergelynél lévő bárkának 4 kerék szegjei
281. Egy heverő felhértz szeg.
282. Ótska targontza csap
283. Két heverő Ujj eszúike
284. Jónás Dávid által Pestről hozott Ujj bijog vas.
285. 4 1/2 font dirib darab vas.
286. 2 útköző egy sarok
287. Egy kaszlira való ros zár.
288. 1 Komódra való Réz Karika
289. Két vasnyelű kés villástól együtt
290. Gúja Akolhoz való 20 czuláp
291. Hozzá való fenyő fa gerendák 28. } elavúlva
292. Gúlyásoknak való 1 őrfa
293. Egy haszonvehetetlen kis ágas
294. Dél oldalonn a falú végénn lévő cseléd ház nádas tetővel jó szegést kíván
295. A napfeljötti szoba, két fa ablakkal, 's üveggel Jó, Kemencze kandalló, Jó ajtó, 2 vas hevederrel, sarokkal fa kilintsel.
296. A' második szobába két ablak, kemencze tűzélő Jó, ajtaja két hevederrel 2 sarokkal fa kilintsel Jók.
297. Pitarajtó két vas hevederrel két sarokkal, fa zárral kilintsel jó
298. Harmadik szobába jó ablak Tűzélő, Kemencze, Jó ajtó, két sarokkal, hevederrel.
299. 4 szobába kemencze, kandalló, mind két ablak jók, az Ház ajtó két sarokkal, 2 hevederrel, fa zárral és kilintsel Jó.
300. A Pitar ajtó jó hevederrel, sarokkal, fa kilintsel, Jó a konyha és a katlan
301. A Juhász ház jó állapotban van Uj kerítés, meglehető sővény kapu.
302. A szobánn két jó ablak, egy karika hijjával, kemencze, kandalló Jó, Ház ajtó 2 vas hevederrel, sarokkal, vas kilintsel, fordítójával, katlan konyha jó, pitar ajtó meg lehetős vas hevederrel, sarokkal fa zárral.
[6 b] 303. Tég tartó deszka, kamra jó, 4 kerékkel
304. Egy jó főd kút Ágassal, Gémmel együtt
305. Egy meglehető fejős esztrenga.
306. A molnár Ház Jó, nád fedéllel két jó két felé nyilló ablak, jó kementze, kandalló; Ujj ajtó két vas hevederrel sarokkal, zárral, konyha Katlan Jó.
307. Kamará, jó ajtó van rajta 2 hevederrel, két sarokkal, vas zárral, fordítóval, a ház helylén 460 jól készült malom fog.
308. Mind a két malom Jó nád tetővel szegés szükséges
309. Malomhoz való két vasas hámfá
310. Kettő eltört ótska vassal.
311. 145 malomhoz való orsó páltza.
312. 370 malom fog készitetlen.
313. 2 Ujj malom kő az Ujj malomba 4 csákány és egy vas Rúd
314. A Gráditsa, Garádja, kőpadja Jó.
315. Egy véka két vasabrantsal Jó, 's foka két vas abrantsal, egy kéreg fél vika, és egy fa abrantsos kis véka
316. Egy tengeri hordó fedelestől együtt faabrantsba lakattal, kútsal
317. Egy Ujj Hambár fedelestől együtt retesszel, reteszfűvel, lakattal kútsal.
318. Egy kő emelő Bak egy vas karikával
319. Az ótska malomba egy pár Újj kő, öt heverő ótska kő, egyik vas ráffal körül foglalva.
320. Kása malom egy kővel, hiba nélkül az ajjához való két vas kő vakaró, kő padja, mind a három ajtaja hevederestől sarkastól két retesszel együtt Jó retesz fővel, fa zárral van 4 csapó fa.

321. Kút Jó állapotba van.
322. A Kovács ház Ujj Tornáztúra Új szalma fedéllel, két ház ajtó 4 hevederrel, sarokkal (zárral, kútsal, vas fordítóval), az ház ajtók közül az egyik vas karika húzóval, Ujj kementze, kandalló, két Új ablak.
323. A Morgó csapszéknel, a kissebbik szobába van két jó ablak, kementze, Ház-ajtó, két hevederrel; sarokkal, zárral, kútsal vas fordítóval, vas húzóval és Ritlivel.
324. A borivó házba két jó ablak, kementze kandalló, ótska tölgyfa asztal, 2 tölgy fa hosszú ülő szék, egy fenyő deszkából való pad, 2 fa fogas. Jó ajtó két vas hevederrel, sarokkal fa zárral, vas húzóval, egy kis asztal, fiókkal, zárral, kútsal.
325. Konyha, Jó pitarajtó két vas hevederrel sarokkal, bontott zárral ritlivel, vas húzóval, vas fordítóval.
326. Egy két lábú ótska kortsolya.
327. Padlásra való fél grádits foga nélkül van a ház végénél, két kemény tűzlápra a padlása 4 darab deszkából
- [7 a] 328. Ugyan onnét egy feljáró ajtó, két hevederrel, sarokkal, egy lántzból álló reteszből reteszfőből.
329. A pintzébe Tölgy fából egy Asztalnyi hosszú szék.
330. Az állás nád tetővel Jó szegést kíván. ótska két felé nyilló két kapú, Jó kapú felekkel 8 sarokkal, 4 persellyel, 4 nyakvassal.
331. Egy kis ajtó két vas hevederrel, vas sarokkal fa kilintsel zárral
332. Az északi oldalon az álláson végig az egész zabló három deszka hijján, a' másik oldalon két zabló az egyik egy szál deszka hijján, a másik Jó.
333. A' Pintze ajtó Jó, két hevederrel, sarokkal, vasretesz, retesz fűvel
334. Az Údvaron jó Bodon kút, Ágassal, kis gémmel, ostorral vasastól, lántzos-tól és vájjúval együtt
335. Jó Új sövény és Garádja
336. A Ház nád fedelestől Jó.
337. N[agy] Kereki; Artándi, Ádámi 3 mappák.
338. Egy széna vágó
339. Egy szitálló szita
340. Két Ugorkás hordó egyik 4, másik 3 vas abrantsal
341. 6 Ujj Istráng, az Új tselédház fel veréséhez való 24 Jó Istráng
342. Az Újj cselédház feleréséhez való 16 ótska Istráng 2 Új kötő fék
343. 4 Marha fejére való rozsz kötél, 4 rongyos kötőfék
344. Egy darálló Kű, egy 3 fontos golyóbis 1/4 L 1/4 fontos gojobis 1 fontos —
345. Az Uraságé egy téglá verő asztal az Eclésiánál
346. 1 Mérő Lántz.
347. Egyik Darálló kő
348. Egy bárány oltó tő
349. Kondásoknál és Körüllérnél (!) valo czin 7
350. Pelébe való két Juh nyíró olló.
- [7 b] *Feljegyzés a Meg Hólt Kováts sequestrált Javainak*
- 1⁶ Egy nagy vas verő nyelestől
2. Egy félkéz verő fa nyellel
3. Egy kis kalapács nyelestől
4. Egy vágó nyelestől
5. Egy szegfejező, egy vas vágó (!), egy jó fogó, egy tört fogó.
6. Egy pár Ráf húzó
7. Egy Kovácsnak való vas Legyező
8. Egy pár ótska fűvó —
- Farkas Jo'sef szokótt csaplárnak sequestrált Javai*
- 1⁶ Egy fenyő fából való fa kanapé
2. Egy Ilés Láda, két hevederrel, két sarokkal és zárral
3. Egy suplótos kaszli réz karikákkal, három zárral kúts nélkül
4. Egy politúrozott ki húzó asztal kemény fából
5. Egy sequestrált nagy tűkőr, közepe az Üvegnek hasadt.

[8 a] *Tábla Biró Te[kin]t[e]jes Mensáros Károly Úr N[agy] Kereki Tisztartója
nemes Vitkó Gáspár Úr sequestrált Javai betsült Árának feljegyzése*

	f	Xr	V[áltó] Czedula
1 ⁶ Egy meddő tehén	62	—	
2. [Egy meddő tehén]	60	—	
3. Három kotza sertés eggy egy 16 f 3okr	49	30	
4. Egy Ló	50	—	
5. 9 Lúd egyett egyet számítva 50 xr	7	30.	
6. Egy Jó vasas szekér Echostól	40	—	
7. Disznó ól oldalába van 39 szál deszka. 20 xr számítva egy.	13	—	
8. [Disznó ól oldalába van] 19 fél deszka vagy is 9 szál 1/2.	3	10.	
9. 1 Ajtó 3 Hevederrel 3 sarokkal, egy retesszel, retesz füvel egy Lakattal	1	30.	
10. Egy más ajtó 3 hevederrel 3 sarokkal egy retesz füvel 's karikával	1	30.	
11. Egy étető vállú, két szál deszkából egy retesszel, retesz füvel lakattal	3.	—	
12. Padlására feljáró ajtó, két vas hevederrel, retesszel retesz füvel	1.	30.	
13. méhek alá való deszka 1 szál	—	50.	
14. Egy ótska szekér Rúd mindenestől karika nélkül	—	40.	
15. Egy szövőhöz való borda, hely, zúboj, két kereszt fával	—	30.	
16. Kürtős kalátsnak való fa	—	6.	
17. Egy 3 darabból álló tiló	—	—	
18. Egy mosó szék, egy kanálos	—	—	
19. Egy 3 Lábú szapúlló	—	30.	
20. Egy apró marha vállú	—	15	
21. Egy tsirke vállú	—	8.	
22. 3. kis Hordó	3	—	
23. 13 méh Kas. párja 30 xr	3	15	
24. Egy Ujj sóvény Góré deszka padlással 4 czulápon jó nád tetővel, egy Góré ajtó két vas hevederrel, két sarokkal retesszel, retesz füvel	12	—	
25. Egy Uj Hambár retesszel, retesz füvel	9	—	
26. Egy szekér kötő Lántz	2	30.	
27. 3 kengyel vas	—	45.	
28. Egy paraszt zabló	—	6	
29. Egy pár jó német zabola	1	—	
30. Egy pányvás kötel forgó karikája	—	6.	
31. Két ...	10	—	
Latus.	337.	21	

[9 a] *Folytatás tiszt[artó] Vitkó Gáspár Úr vagyoni betsült Árának*

	Translatum	337	21.
32. Egy kard karikástól Rezes hüvellyel	3	—	
33. Egy pár pisztoj Tok.	1	—	
34. Egy kis turós bodon	—	6	
35. Kürtős kalács forgatója	—	3	
36. 1 1/2 Itzés kúlots szijjastól együtt	—	20	
37. 13 tejes fazék	—	29.	
38. 1 Olajos korsó	—	6	
39. Egy tsorba pálinkás butykos	—	6	
40. 4 Darab kájha	—	30.	
41. Egy pipa tartó 5 pipával 3 tsumás szárral	—	30	

42. 4 Ittzés bútellia	—	26
43. Egy 3 félmeszelyes	—	5
44. Egy zöld meszejes	—	5
45. Két kissebb fél meszejes	—	10
46. Egy négy szegletes Virágos palatzk	—	9
47. Egy gömbölyű meszejes Üveg	—	10
48. Két kissebb butellia	—	6
49. Két nagyobb gömbölyű ettzetes Üveg	—	12
50. Egy két Ittzés Tentás Üveg	—	6
51. Két Üveg, felmeszejes pohár	—	12
52. Egy kis pálinkás pohár	—	3
53. Egy bádóg métses	—	10
54. Egy réz gyertya tartó koppantostól	—	30
55. Egy paplan lepedöstől	2	—
56. Két Új párna tokkal húzóval	4	30
57. Egy kék fejtős jó derékajj	4	—
58. Egy szalma sűrgyé	—	20
59. Egy ótska nyoszója fenekestől	1	—
60. Egy diófa színre festett Láda, a T[isztartó] Űr Irása van benne egy lepedőbe takarva	1	30
61. Egy kávé szín és kék Láda számadásokkal teli	—	—
62. Két levesnek való tál	—	18
63. Öt vastag ételnek [való tál]	—	45
64. Hat portzelán Tángyér	—	54
65. Egy mosdó tál	—	3
66. Egy fekete fenyő fa asztal fiával együtt	3	—
67. Két fenyőfa festett karszék	—	30
Latus	364	15

[9 a] Fojtatása Vitkó Gáspár Tisztartó Ur vagyoni
ösze Irásának

	Trans latus	364	15
68. Egy festett fenyő fa kanapé		2	—
69. Egy roszt vastag fűrű		—	20
70. Egy vas mosár ütöstől együtt		1	—
71. Egy fenyőfából tsinált német ől			3.
72. Egy gyalog szék			3.
73. Egy faragó balta			30.
74. Egy ótska szita	—		15
75. Egy fél szál gyalúlt deszka	—		13
76. Egy roszt eszkábás tekenő	—		...
77. Egy telyes fenyőfa rotska szűröstől	—		9
78. Egy fedeles kenyér tartó kosár	—		3.
79. Egy hasatt tiszta gyűró teknő	—		3 (o)
80. Dohány vágó deszka hozzá való Ujj késsel	—		30.
81. Egy Jó bunda	15		—
82. Egy ótska főző fazék	—		6.
83. Egy ótska kanta	—		4
84. Egy ótska két fűlű labas	—		3.
85. Egy tsorba zöld kis Orros	—		3
86. Egy mázos fekete Ittzés csupór	—		3.
87. Egy fedeles lisztes bodon	—		6.
88. 6 ótska vas kanál	—		6
89. Egy tej főző lábas	—		2
90. Ettzetnek való kis korsó	—		2
91. Egy fekete kanta korsó	—		3
92. Hat szakasztó kosár	—		18.
93. 2 fazék	—		6
94. Egy kis szitálló kosár	—		3
95. 4 Echó láb	—		4.
96. Két Lábas	—		3

97. Egy Rúd	—	1.
98. Két konyha kés	—	12
99. 10 Kerti seprő	—	10
100. Egy potzok szeg fúrú	—	6
101. Két jó szíjj nyakló hámostól	2	30
102. Egy ótska ostor	—	3
103. 2 csikós kantár két hám egy gyeplő	8	—
	<u>Latus</u>	<u>397</u>
		<u>28.</u>

Folytatása Vitkó Gáspár Tisztartó Úr Javai
betsült Árának

	<u>Translatum</u>	<u>397</u>	<u>28</u>
104. Egy Czirköles seprű	—	—	1
105. Két pár téli csizma	4	—	—
106. Egy rozsz záros kotsi Láda kúlts nélkül	—	—	10.
107. 30 tojásos tok	—	—	30.
108. Egy hosszú pipaszár sütő vas	—	—	3.
109. Egy nadrág, 1 Lajbli, 2 Ujjas	1	—	30.
110. Egy ótska kalap	—	—	30
111. Egy meszes Désa	—	—	12
112. Azonn Deszkás Disznó ólnak teteje, szarufája, talpával együtt	10	—	—
113. Egy meszes Désa	—	—	12
	<u>Summa.</u>	<u>414</u>	<u>26</u>

Hogy ezen bent irtaknak fel Jegyzése általunk eképen tététtet meg Helységünk szokott petsétjével meg erőssítve bizonyítjuk Költ N[agy] Kerekibe 18^a Aug 837.
fő bíró Ór Balog János
és Kún Pál Mihály

Szántai Lajos
jegyző.

A pecsét felirása: Kereki város pecsétje 1605.

Alább az inventáriumban található s a köznyelvben ismeretlen szavak jelentését közlöm, amit részben az alább felsorolt szótárakból, részben pedig Varga Gyula szíves tájékoztatása alapján gyűjtöttem össze. Néhányat magam következtettem ki. A szó mellett levő szám az inventárium tétele száma.

Állófa: 141. magas faalkotmány, amelyre a tengericsöszök álltak. Olyasféle, mint a vadászles. Varga Gy.

Bárka: 281. lukacsos láda, amelyben a halászok a kifogott halakat tartották. Itt valószínűleg sárhajó. Szinnyei: I. 101; Czuczor—Fogarasi: I. 438.; Varga Gy.

Bodon, Bődön: 266. abroncsos faedény, amelyben vizet, zsírt, vaját, túrórt tartottak. Szinnyei I. 143—144.

Bodon kut: 334. kioldvasodott vagy kivájt fatörzzsel bélelt kút. Ugyanaz, mint a köpüs kút. Szinnyei: I. 145, 1212.

Ekefű: 41. az mint ekefő, ekefej. Szinnyei I. 472.

Éplénj 35. Keresztfa, amely a szántalpakat összetartja. Czuczor—Fogarasi: II. 37.

Eszkábás: 160. két végén derékszögbe hajlított és hegyesre kiképzett vaskapocs. Ma ácskapocs. Szinnyei. I. 514.

Esztiike: 283. fanyelű vaseszköz, amellyel az ekéről a sarat lekaparták. Szinnyei. I. 47.

Esztrenga: 305. bekerített juh fejőhely. Szinnyei: I. 517.

Felhértz: 133. a kocsrúd tövére aplikált keresztben elhelyezett fa- vagy vasrúd, amelylyel a kocsrudat az első tengelyhez erősítik. Czuczor—Fogarasi: II. 723.

Felszer: 17. Az, mint *félszer* azaz egyoldalú jászol. Czuczor—Fogarasi: I. 565.

Font: 276. ugyanaz, mint a húzó font. Lásd ott.

Garádja: 133. a kocsrúd tövére aplikált keresztben elhelyezett gabonát ezen keresztül engedik le. Másik jelentése gazdasági egységeket, az udvart a kerttől elválasztó sövény sor. Czuczor—Fogarasi II. 1031, 1033.

Gyalogszék: Vitkó 72. kis szék, zsámoly. Szinnyei I. 744.

Hidlás: 38. deszkapadló, a lóistálló padlója. Szinnyei I. 860.

Húzófont: 276. Egy mérleg fajta. Üres cső, amelyben rugó van elhelyezve. A rugó végére elhelyezett tárgy súlyát egy a rugóra elhelyezett mutatóval mérik. Kései, még ebben a században is használt utóda, a rugós mérleg. Szinnyei I. 917.

Istráng: 341. megfelelő hosszúságúra kiképzett kötél, amelyet a vert fal készítésénél használtak. Az egymástól megszabott távolságra párhuzamosan földbeásott gerendák belső oldalára erősítették a deszkákat, amelyek közé az agyagos építőanyagot bedöngölték. A gerendákat fölül „istráanggal” kötötték össze, hogy az egymással szemben lévő gerendák ne nyíljanak szét. Varga Gy.

Juszák: 257. Szinnyei, Czuczor—Fogarasi, Szarvas—Simonyi nem ismerik. Valószínűleg ugyanaz, mint az *iszák*. Egy bőrből készült zsák, amelyet valószínűleg a kocsiülés elé, az ülésre felfüggesztve helyeztek el, ebben különböző utiholmikát szállíthattak. Czuczor—Fogarasi: III. 147.

Kanálos: Vitkó 18. kanáltartó.

Karika: 302. ablakkarika. Kóralakú vagy többszögű ablakfiók. Czuczor—Fogarasi: I. 15—16.

Kornyitzelt: 166. Kornic a kerégyártó cifrázó vésője. Szinnyei: I. 1180.

Kortz vessző: 182, 197. korcolásra, azaz fonásra alkalmas fűzfavessző. Szinnyei I. 1175.

Lövő zár: 128. Egy sajátos tolózár fajta. Valószínűleg makkos zár. Varga Gy.

Köpu: 165. bármiféle vasszerszámnak az a része, amelybe a fanyél jár. Szinnyei: 1212.

Malom fog: 307. a száraz malom kerekének a fogaskerek fogát helyettesítő része. Sem Szinnyei, sem Czuczor—Fogarasi nem ismeri.

Marok vas: 253. a kocsitengely alján végignyúló s azt több helyütt karikával átfogó vas.

Nyuto: 224. Szekérgerinc, amely két tengelyt összeköti, s hátsó vége kinyúlik a szekér alól. Szinnyei: I. 1560.

Nyakló: 82. A kapufélhez erősített vasrúd, amely a kapufeleket szintben tartraj. Varga Gy.

Orsó páltza: 311. orsó a malomkövet forgató gyors kerék. Szinnyei II. 223.

Orfa: 292. valószínűleg az mint rovásfa. Varga Gy. Egyébként a repülő híd árbóca, amelyen a hajót tartó kötelet csúsztatják, vagy a vontató illetve a halászhajó árbóca. Szinnyei: II. 38.

Potzok: 62. Ugyanaz, mint pöcök, pecek. A vályú felett elhelyezett létraszerű alkotmány „foka”. Az állat ebből eszi a szalastakarmányt. Szinnyei II. 178.

Póré: 157. spárga, amelyre a szárítani való dohányt felfűzik. Szinnyei II. 192.

Retesz fű: 14. az ajtófélfában az a karikaforma vas, amelybe becsukáskor a lakat horogát beillesztik. Szinnyei II. 280.

Ritli: 323. Ugyanaz, mint rigli másként tolózár. Szinnyei II. 290.

Schuk: 71. mértékegység. Az mint sukk. Szinnyei: II. 437.

Sas: 233. horog láncon itt karikán. Szinnyei 353.

Surgyé Vitkó 58.: Szalmazsák. Szinnyei II. 444.; Czuczor—Fogarasi: V. 929.

Szapulló: Vitkó 19. az a faedény, amelyben szapulnak, azaz amiben a ruhát lúgban áztatják. Czuczor—Fogarasi: V. 1059; Szinnyei: II. 492.

Tekervület: 17. folyóvíz, patak kanyarodása. Szinnyei II. 689.

Tézla: 49. négyes vagy hatos ökörfogatnál használt toldalékrúd. Szinnyei: II. 727—728.

Tsikó tó: 221. Az mint *csikoltó*. Fából vagy vasból csinált csukló, amellyel a közönséges ökrös járom rúdját, ha több ökör van befogva, és a tézslákat összekapcsolják. Czuczor—Fogarasi: I. 991.

Tsumás: Vitkó 41. itt cseresznyefából készült kiszitt pipaszár. Egyébként fenésedett nedvű burgonya. Szinnyei I. 366. vagy valamiféle gyümölcsnek a szára, így a cseresznye csomája. Czuczor—Fogarasi I. 2087.

Tzuláp 1.: faoszlop. Szinnyei I. 250.

Vakszeg: 288. az eke emelésére való szeg vagy az ekevezérbe alulról ütött s ezért nem látható szög, illetve tengelyvégszög. Szinnyei II. 901.

Valró: Sem Szinnyei sem Czuczor—Fogarasi nem ismeri.

Zabló: 332. nyári jászol, abrakos vályú. Szinnyei II. 1027.

Zuboj: a szövőszék hengere. Szinnyei II. 1053.

Az inventárium szövegét eredeti helyesírásban közöltem. [] szögletes zárójelek közé tettem saját szövegkiegészítéseimet, () kerek zárójelek között adtam meg az eredetiben törölt szavakat. Az olvashatatlan szavakat kipontoztam... A későbbi bejegyzéseket többnyire úgynevezett pontozott (: :) zárójelek között hoztam. Nagyon kevés az ilyen későbbi bejegyzés, de az egyikből megtudjuk, hogy 1837 és 1840 között a tűz a leltárban felsorolt harminc tételt megsemmisítette. Más a kezdő és más a záró évszám. A kezdő: 1840. Aug. 18-án. A záró: 837. Aug. 18. Több helyütt előfordul a szövegben, hogy egymás alá került azonos tárgyakat az inventárium összeállítója dettózta. Magam ezeket a szövegrészeket [] szögletes zárójelek között újból kiírtam, minthogy ki-

vihetetlen — nyomdatechnikai okok miatt — a kiadásban is a dettózás. A szavak jelentésének megállapításához az alábbi szótárakat használtam:

1. *Czuczor Gergely—Fogarasi János*: A magyar nyelv szótára. I—VI. Budapest 1862—1874.
2. *Szinnyei József*: Magyar tájszótár. I—II. Budapest 1893—1901.
3. *Szarvas Gábor—Simonyi Zsigmond*: Magyar nyelvtörténeti szótár. I—III. Budapest, 1890—1893.

István Kilián

DAS INVENTAR DER NAGYKEREKI WIRTSCHAFT VON KÁROLY MENSZÁROS

Man trifft am frühesten den Namen Nagykereki in einer Urkunde aus dem Jahr 1214. Sein Besitzer war im XVI. Jahrhundert Kelemen Ártándy, vom Ende des XVI. Jahrhunderts an befand sich die Dorfgemeinde im Besitz von István Báthori, István Bocskai und später Gábor Báthori. Man verfügt über die früheste genaue Angabe über ihre Bewohnerzahl aus dem Jahre 1828. Zu dieser Zeit bewohnten die Gemeinde 1050 Leute in den die Burg umringenden 175 Häusern. Die Mehrheit der Einwohner war reformiert. Unter ihnen befanden sich die Familien Menszáros und Papszász. Als Erster in der Familie erhielt János Menszáros, Postmeister von Aszód einen adeligen Wappenbrief. Die erste Biharer Angabe über die Familie stammt aus 1779. Die Generalversammlung des Komitates Bihar bekräftigte nämlich dieses Jahr des Enkelkind von János, Sándor in seinen Adelsrechten. Die Familie lebt wahrscheinlich von dieser Zeit an in Kereki. Die Tochter von Károly Menszáros, Eszter heiratete 1841 Lajos Papszász, Sohn eines Grundherren aus dem Komitat Heves (Szárzabó). Von dieser Zeit an war der Besitzer des Menszáros Herrenhofes und Gutes von Kereki Lajos Papszász. Er spielte gewisse Rolle in der Geschichte von Bihar. Er vertrat in den 1830-er Jahren Komitat Heves auf den Reformlandtagen, ab 1841 ist er Abgeordnete des Komitates Bihar, ab 1845 bis 1848 erster Vizegespan des Komitates. Einige Angaben weisen darauf hin, dass Lajos Papszász auf dem Landtag sich zu der fortschrittlichsten Ansicht bekannte und darum wurde er von der Landtagsjugend verehrt.

Die Güter der Familie reichten einst weit mehr über die Komitatsgrenze hinaus, da sie auch in den Komitalen Szatmár, Ugocsa, Máramaros und Szabolcs über enorme Grundstücke verfügten. Károly Papszász besass aber Güter nur in Kereki, Ártánd, Pele und Pelbárhida.

Das Inventar ist ein vollständiger Bestandverzeichnis einer mitteladeligen Wirtschaft. Aufgrund der beigelegten Karte und des Inventars lässt sich die Wirtschaft und ihre innere Zurechtstellung im grossen und ganzen rekonstruieren.

Károly Menszáros hatte Rinder, Schafe, Pferde und Schweine. Zur Fütterung des Viehes dienten Kornkammer, Maisscheunen und Remisen. Auf diesem Grundstück ist auch der Herrenhof. Seine ärmliche Einrichtung lässt ahnen, dass sich die Familie hier nur gelegentlich aufhielt. Sie verbrachte den wesentlichen Teil des Jahres wahrscheinlich in Pele. Auf dem südlichen Teil des Hofes befindet sich das Gesinde-, Schäfer- und Müllerhaus. Zu der Wirtschaft gehörten zwei Trockenmühlen. Irgendwo hier sollte auch das Haus des Schlossers stehen. Der Wein des Grundherren, Károly Menszáros wurde in der Kneipe *Morgó* verschenkt. Aufgrund des Inventars lässt sich die damalige Kneipeinrichtung der Dorfgemeinde Kereki rekonstruieren.

Das Inventar kann weitere Gedanken, Angaben zur Verarbeitung der Dorfgeschichte geben. Die Person von Lajos Papszász verdient aber eine ausführliche Lebensbeschreibung.

